

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Marcely Kučerové a soudců JUDr. Jana Pavlíčka a Mgr. RNDr. Jany Zaoralové ve věci **péče o nezletilou: B. H.**, nar. xxx, bytem xxx, zast. Městskou částí Praha 6, se sídlem Praha 6, Čs. armády 601/23, jako kolizním opatrovníkem, dceru otce: Ing. M. H., nar. xxx, bytem jako nezletilá, zast. Mgr. Michalem Kroftem, advokátem, se sídlem Praha 1, Senovážné náměstí 992/8, za účasti prarodičů nezletilé: O. H., nar. xxx, F. H., nar. xxx, oba bytem xxx, oba zast. JUDr. Miloslavem Kuchlerem, advokátem, se sídlem Kladno, Saskova 1625, o **úpravu styku prarodičů s nezletilou a o výchově a výživě nezletilé**, k odvolání prarodičů proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 8. srpna 2016, č.j. 51 P 92/2013-397,

t a k t o :

Rozsudek soudu I. stupně **se** v napadeném výroku ve věci samé (I.) **m ě n í** tak, že prarodiče nezletilé, O. H. a F. H., jsou oprávněni se s nezletilou B. H. stýkat každé úterý od skončení jejího vyučování, kdy nezletilou vyzvednou ve škole a po ukončení styku v 19.00 hodin předají nezletilou otci v místě jeho bydliště s tím, že otec je povinen nezletilou ke styku s prarodiči řádně a včas připravit.

Otec, Ing. M. H., je povinen zaplatit České republice na účet Obvodního soudu pro Prahu 6 na náhradu nákladů řízení vzniklých státu částku 37.625,-Kč, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Prarodiče, O. H. a F. H., jsou povinni společně a nerozdílně zaplatit České republice na účet Obvodního soudu pro Prahu 6 na náhradu nákladů řízení vzniklých státu částku 37.625,-Kč, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

O d ů v o d n ě n í

Napadeným rozsudkem soud I. stupně zamítl návrh prarodičů na úpravu jejich styku s nezletilou B. (výrok I.), zastavil řízení o úpravě poměrů nezletilé B. (výrok II.), rozhodl o nákladech řízení tak, že žádný z účastníků na ně nemá právo (výrok III.) a prarodičům nezletilé uložil zaplatit do tří měsíců od právní moci rozsudku na náhradě nákladů vzniklých České republice částku 75.250,-Kč (výrok IV.).

Takto rozhodl o návrhu prarodičů na úpravu jejich styku k nezletilé, která je po úmrtí své matky (dcery prarodičů) ve výlučné péči otce. Z podnětu babičky bylo v březnu 2013 zahájeno trestní stíhání otce ve věci podezření z pohlavního zneužití nezletilé, které bylo zastaveno, neboť nebylo prokázáno, že se věc stala. Následně bylo zahájeno trestní stíhání vůči babičce pro zločin krivého obvinění z pohlavního zneužití. Od doby podání trestního oznámení s ohledem na postoj otce a doporučení znalce nemají prarodiče možnost se s nezletilou pravidelně stýkat a nezletilá bez styku s nimi strádá, byla na ně zvyklá. Od zahájení řízení v roce 2013 se situace změnila tak, že si otec našel novou známost, která (bez jeho vědomí) po určitou dobu nezletilé styk s prarodiči umožňovala. Přestože se oba prarodiče otci již omluvili, otec jejich omluvu neakceptoval, styk s nezletilou jim nadále neumožňuje, dřívější styk uskutečňovaný za jeho zády partnerkou zakázal. Proto navrhli, aby jim bylo umožněno alespoň stýkat se s nezletilou první a třetí sobotu v měsíci od 15.00 hodin do 17.00 hodin odpoledne za asistence odborné pracovnice specializovaného pracoviště pro asistovaný styk rodičů s dětmi, případně každou středu po škole.

Otec v řízení zdůraznil, že rozhodujícím je zájem nezletilé, není podstatné, zda jsou prarodiče schopni se o nezletilou postarat. Nebylo prokázáno, že by nezletilé vznikala újma tím, že se s prarodiči nevidá. Proto navrhl zamítnutí návrhu.

Opatrovník navrhl úpravu styku nezletilé s prarodiči formou asistovaného kontaktu, neboť prarodiče mají ve výchově a vývoji dítěte nezastupitelnou roli a kontakt s nimi je v nejlepším zájmu nezletilé.

S ohledem na datum zahájení řízení soud v řízení po procesní stránce použil občanský soudní řád (článek II. bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), co do hmotného práva však vyšel z nového občanského zákoníku (ust. § 3028 odst. 2 o.z.).

Neboť prarodiče se již nedomáhali svěřením nezletilé B. do své péče a v řízení soud nadále neshledal existenci důvodů pro svěřením nezletilé do péče jiné osoby, řízení o úpravě poměrů nezletilé výrokem II. zastavil (ust. § 104 odst. 1 věta první o.s.ř.).

V řízení se tak zabýval již jen návrhem prarodičů na úpravu jejich styku s nezletilou. Z provedených listinných důkazů dospěl k závěru, že trestní stíhání otce ve věci podezření z pohlavního zneužití nezletilé (vyvolané z podnětu babičky nezletilé) bylo jako nedůvodné zastaveno, a vyšel i z toho, že následné trestního stíhání babičky nezletilé pro zločin krivého obvinění z pohlavního zneužití bylo rovněž zastaveno. V řízení nechal zpracovat znalecké posudky z oboru psychiatrie a klinické psychologie, provedl i výslech otce nezletilé a obou prarodičů. Nárok prarodičů pak posoudil dle ust. § 927 o.z.

Po zhodnocení provedeného dokazování došel k závěru, že prarodiče byli v průběhu života nezletilé schopni se o ni dlouhodobě postarat, je pochopitelné, že po smrti jejich dcery (matky nezletilé) je jejich jediným žijícím potomkem a mají o styk s ní dlouhodobý a opravdový zájem. Nezletilá o nich má dobrou vědomost. Je si vědoma napnutých vztahů mezi prarodiči a otcem. Absence pravidelného kontaktu s prarodiči pro ni nepředstavuje tak zásadní újmu a nezletilou nijak závažně neohrožuje, jak uvedl znalec. Soud I. stupně však uzavřel, že i tak by bylo v zájmu nezletilé, aby se s prarodiči pravidelně vídala. Na druhé misce vah však hodnotil konflikt vzniklý mezi prarodiči a otcem, jehož následky se nepodařilo odstranit. Dovodil, že případné pravidelné kontakty nezletilé s prarodiči nejsou prosty rizika projekce jejich negativního postoje k otci do chování k nezletilé. Soud I. stupně zdůraznil, že to byla právě babička nezletilé, která sugestivním předestíráním faktů vyvolala

trestní stíhání otce a která dva dny po výsledku otce, zřejmě motivována snahou posílit pravdivost svých tvrzení a obstarat další důkazní prostředky svědčící o vině otce, vedla manipulující rozhovor s nezletilou. Znalec konstatoval, že pro další zdárný vývoj nezletilé je nutné především klidné rodinné prostředí. Kontakty nezletilé s prarodiči by představovaly imanentní zdroj vyhočených situací a zhoršení prostředí, v němž nezletilá vyrůstá. Za této situace zájem na klidném a vyrovnaném výchovném prostředí nezletilé, prostém konfliktů a napětí, převážil nad realizací práva prarodičů a nezletilé na pravidelné styky, které si otec nepřeje, a ani případný asistovaný styk není pro nezletilou řešením. Nezletilá má k prarodičům obvyklý vztah, nepotřebuje pro kontakt s nimi jakoukoli asistenci. Problémem je pouze vztah mezi dospělými, v němž musí mít rozhodující slovo otec dítěte jako jediný nositel rodičovské odpovědnosti. Z těchto důvodů návrh prarodičů zamítl. O náhradě nákladů řízení rozhodl dle ust. § 146 odst. 1 písm. a) o.s.ř., o nákladech řízení státu pak dle ust. § 148 odst. 1 o.s.ř.

Proti výroku I. rozsudku podali včasné a přípustné odvolání prarodiče nezletilé. Tvrdili, že soud rozhodl na základě nesprávně zjištěného skutkového stavu, v rozporu se zájmem nezletilé, případně učinil nesprávné závěry, i když skutkový stav částečně zjistil správně. Zdůraznili pozitivní postoj opatrovníka nezletilé k jejich návrhu s tím, že kontakt s prarodiči je pro nezletilou přínosný, pozitivně ovlivňující její zdravý vývoj, což potvrdili i znalci. Proto nesouhlasili se závěry soudu I. stupně, že absence kontaktů s prarodiči není pro nezletilou na újmu, zdůraznili, že toto rozhodnutí není v nejlepším zájmu dítěte a bagatelizování vztahů vnučky vůči prarodičům není namístě. Mezi nezletilou a prarodiči existuje rodinná vazba, má k nim pozitivní vztah, soud I. stupně nezohlednil právo nezletilé na rodinný život dle článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech. Po citaci rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 460/2012 (správně II. ÚS 4160/2012), rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva týkající se práva nezletilé na styk s rodinou i dalšího ústavního nálezu sp. zn. II. ÚS 568/2006 dovodili jejich právo i právo nezletilé na vzájemný styk. Poukázali i na Úmluvu o styku s dětmi, vyhlášenou pod č. 91/2005 Sb.m.s., za situace, kdy existence úzkého vztahu mezi nezletilou a prarodiči byla v daném řízení prokázána. Soud I. stupně však zájem nezletilé v daném řízení opomenul a chybně před něj postavil zájem otce nezletilé. Existenci napjatých postojů mezi prarodiči a zákonným zástupcem citované ustanovení předpokládá, negativní názory, postoje či vztahy mezi otcem nezletilé a prarodiči nelze promítat na nezletilou a přenášet na ni důsledky tohoto vztahu. Dále citovali rozsudek ESLP ve věci Bronda proti Itálii, nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 568/2006, rozsudek ESLP Kutzner proti SRN, aby zdůraznili, že dotčené ego otce nemůže být důvodem k tomu, aby nezletilé byl zamezen styk se svými prarodiči, o který má i nezletilá zájem, jak vyplynulo i ze znaleckých posudků. S nezletilou se po určitý čas potajmu stýkali (což nezletilá vítala), žádné negativní důsledky styku mezi nimi se neprojevily. Nyní žádný pravidelný styk s nezletilou neprobíhá, byť ji babička občas volá, v létě se občas vidí na chalupě v obci, kde jak nezletilá, tak její prarodiče tráví svůj volný čas. Závěrem uvedli, že cíle a postoje babičky byly v daném okamžiku zcela legitimní, v zájmu ochránit vnučku. Ze všech těchto důvodů navrhli změnu napadeného rozsudku tak, že prarodiče jsou oprávněni se s nezletilou stýkat každou lichou sobotu od 10 hodin do 18hodin s tím, že nezletilou vyzvednou v místě bydliště otce a tam ji také vrátí, a otcí má být uložena povinnost nezletilou ke styku s prarodiči řádně a včas připravit. Zároveň navrhli změnu nákladového výroku státu tak, že otec uhradí České republice plnou náhradu nákladů řízení.

Otec navrhl potvrzení rozsudku jako věcně správného, neboť takovéto rozhodnutí je v nejlepším zájmu nezletilé. Prarodiče předkládají soudu teoretické obecné závěry stran problematiky úpravy styku dítěte s jinými osobami, nezohledňují však jejich jednání v dané

situaci, přihlíží tak pouze ke svému zájmu, nikoliv k zájmu nezletilé B.. Prarodiče neunesli břemeno tvrzení a důkazní, neboť ani netvrdili, že by jejich vztah s nezletilou byl trvalý povahy, a nedostatek kontaktu s prarodiči nezpůsobuje zřejmou újmu nezletilé. Pokud tato tvrzení nevznikli, nemohli ani splnit důkazní povinnost. Znalci uzavřeli, že nelze určit či rozpoznat, že by nezletilá trpěla újmou v důsledku absence kontaktů s prarodiči, a pokud snad hypoteticky ano, pak nikoliv měrou zásadní. Kontakt s prarodiči by představoval imanentní zdroj vyhořelých situací a zhoršení prostředí, v němž nezletilá vyrůstá, což vyplývá ze závěrů znalců. Z pohovoru soudu s nezletilou vyplývá, že u ní stále existuje jisté napětí, protože kontakty s babičkou nejprve zapírala. Nezletilá by byla i přes rozhodnutí soudu ve stálé nejistotě pramenící z napjatých vztahů prarodičů s otcem nezletilé.

Opatrovník nezletilé navrhl potvrzení rozsudku jako věcně správného, neboť konflikty mezi prarodiči a otcem nezletilé by nežádoucím způsobem nezletilou ovlivňovaly. Šetření v rodině otce opatrovník neprovedl. Po soudem provedeném pohovoru s nezletilou uvedl, že má z věci smíšené pocity, kontakt s prarodiči je jistě žádoucí, s ohledem na okolnosti případu je však v zájmu dítěte styk neupravovat.

Odvolací soud přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně, jakož i řízení, které předcházelo jeho vyhlášení (§ 212 a § 212a o.s.ř.), v mezích podaného odvolání (§ 206 odst. 2 o.s.ř.), v systému úplné apelace (§ 205a odst. 2 ve spojení s § 120 odst. 2 o.s.ř.), a dokazování dále částečně doplnil (§ 213 a § 213a o.s.ř.). Poté dospěl k závěru, že odvolání je důvodné.

Podle článku 5 odst. 1 Úmluvy o styku s dětmi, pokud to je v nejlepším zájmu dítěte, lze rozhodnout o styku mezi dítětem a osobami jinými než jeho rodiči, které mají s dítětem rodinná pouta.

Podle ust. § 927 o.z. právo stýkat se s dítětem mají osoby příbuzné s dítětem, ať blízce či vzdáleně, jakož i osoby dítěti společensky blízké, pokud k nim dítě má citový vztah, který není jen přechodný, a pokud je zřejmé, že by nedostatek styku s těmito osobami pro dítě znamenal újmu. Také dítě má právo se stýkat s těmito osobami, pokud tyto osoby se stykem souhlasí.

Soud I. stupně správně dovodil pro řízení použití příslušných ustanovení občanského soudního řádu a z hlediska hmotného práva i použití příslušných ustanovení nového občanského zákoníku; na jeho právní závěry tak lze zcela odkázat. Se soudem I. stupně lze rovněž souhlasit, že ustanovením § 927 o.z. kvalifikovaný vztah navrhovatelů k nezletilé je bez dalšího dán. Odvolací soud se však již neztotožňuje s tím, že antagonistické vztahy mezi navrhovateli a otcem (které mohou být příčinami konfliktů) by byly důvodem, pro které je třeba odeprít práva prarodičů na pravidelné styky s nezletilou.

Ústavní soud opakovaně zdůrazňuje, že základním kamenem judikatury, týkající se nezletilých dětí, musí být zásada nejlepšího zájmu dítěte ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte (publikované pod sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.). Ústavní soud vykládá tuto zásadu v souladu s postojem Výboru pro práva dítěte takto: Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte musí být nejlepší zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí. Podle Výboru OSN pro práva dítěte je "koncept nejlepšího zájmu dítěte flexibilní a adaptabilní. Měl by být přizpůsoben a definován individuálně s ohledem na specifickou situaci, v níž se dítě či děti, jichž se věc týká, nachází, přičemž pozornost by měla být věnována jejich osobním poměrům, situaci a potřebám. V rámci individuálních rozhodnutí musí být nejlepší zájem dítěte hodnocen a stanoven ve světle specifických okolností konkrétního dítěte" (nálezný sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30.5.2014, body 22-24). Z formulace, že nejlepší zájem dítěte musí být "předním hlediskem", zároveň vyplývá, že nejde o hledisko jediné, které soudy v řízeních týkajících se

děti musí zvažovat, přičemž nejlepší zájem dítěte může být v konfliktu s oprávněnými zájmy ostatních osob (dalších dětí, rodičů, atd.); Výbor pro práva dítěte proto uznává, že je nutný určitý stupeň flexibility v aplikaci tohoto principu a případné konflikty s jinými oprávněnými zájmy je třeba řešit případ od případu. Nejlepší zájem dítěte je tedy možno, ba dokonce nutno, vyvažovat s ostatními oprávněnými zájmy. Z jeho označení jako "přední hledisko" však vyplývá, že nejlepší zájem dítěte má při vyvažování vysokou prioritu. Pokud je dítě dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé, je nutné jeho přání považovat za zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu. Zájem dítěte je přitom třeba posuzovat z hledisek objektivních, nikoli z pouhého subjektivního hodnocení výhodnosti či naopak nevýhodnosti pozice toho kterého z obou rodičů (viz např. rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 397/15). Tyto závěry lze přiměřeně aplikovat i na dané řízení o styku prarodičů s nezletilou.

Nezletilá se s prarodiči do podání trestního oznámení babičkou běžně stýkala, stýkala se s nimi i po dobu téměř jednoho roku v rozmezí let 2015 až 2016, aniž by o tom otcí řekla, což znalci (překvapivě) zjistili z pohovoru s nezletilou v průběhu přípravy znaleckého posudku. Nezletilá (vědoma si existence otce) mu tedy vědomě po dobu téměř jednoho roku zatajila styk s prarodiči, aby se s nimi mohla i nadále stýkat. Je tak zřejmé, že její rozumová a emocionální vyspělost je na takové úrovni, aby v řízení mohlo být zohledněno její přání, aby nebyla být pouhým objektem soudního řízení vyvolaného konfliktem prarodičů s jejím otcem. Protože její stanovisko v řízení nebylo dosud jiným způsobem zjištěno, odvolací soud nezletilou (bez přítomností účastníků, právních zástupců i jejího opatrovníka) způsobem přiměřeným jejímu věku vyslechl. Nezletilá B. rámci pohovoru dne 3.3.2017 zcela přesvědčivě vyjádřila svou touhu stýkat se s prarodiči, ke kterým má (z pohledu soudu) vřelý vztah a chce s nimi sdílet své zážitky. To zatím činí v podstatě utajeně, prostřednictvím telefonních hovorů či ze strany prarodičů „náhodnými“ setkáními v místě, kde mají jak její prarodiče, tak i otec chalupy. Aniž by bylo nutno nezletilou podrobit dalšímu znaleckému zkoumání, je zřejmé, že za zjištěné situace znamená nedostatek styku s prarodiči pro nezletilou újmu, a to i za situace, kdy v řízení nebylo tvrzeno, že by měla nějaké jiné, bližší příbuzné, se kterými by probíhaly intenzivní příbuzenské styky a kteří by se o ni v případě mimořádných situací v životě mohli postarat. Pokud přitom otec namítal, že znalci uzavřeli, že nelze určit či rozpoznat, že by nezletilá trpěla újmou v důsledku absence kontaktu s prarodiči, protože se s nimi stýká, pomíjí důvod znaleckých zjištění, tedy tehdy utajený, delší dobu trvající styk nezletilé s prarodiči.

Lze tak shrnout, že v řízení bylo prokázáno, že otec brání styku prarodičů s nezletilou pouze z důvodu jejich předchozího jednání (podání trestního oznámení), které odsuzuje. Přestože odvolací soud chápe osobní postoj otce a jeho rozčarování z přístupu prarodičů k jeho osobě, je nutno na věc pohlížet optikou nejlepšího zájmu nezletilé. V něm dozajista není, aby vyhrocené vztahy prarodičů a otce nezletilé byly jedinou překážkou pro to, aby nezletilá mohla ve svém životě zažít i láskyplnou péči svých prarodičů (ze strany zesnulé matky) a jedinou vzpomínkou na ně byly postupem času blednoucí zážitky a informace o jejich prarodičích zprostředkované otcem. Přitom, jak ze znaleckých posudků vyplynulo, na straně prarodičů nejsou překážky pro to, aby se mohli o nezletilou krátkodobě starat. Na prarodičích i otcí nezletilé přitom bude, aby respektovali právo nezletilé zažít ničím nerušené spokojené dětství a nenarušili jej nevhodnými stresovými situacemi, které by přehlušily radost nezletilé ze setkání s prarodiči a z následných návratů k otcí a zážitků, které bude oběma stranám logicky sdělovat s očekáváním vstřícného přijetí. Důvodem pro odepření styku s nezletilou přitom nemůže bez dalšího být narušení vztahu prarodičů s otcem, jako tomu nemůže být ani v řízeních o výchově a výživě nezletilých dětí v rozvrácených manželstvích.

Ze všech těchto důvodů odvolací soud napadený rozsudek, dle ust. § 220 odst. 1 písm. a) o.s.ř., změnil, když shora uvedený rozsah styku nezletilé s jejími prarodiči považuje za adekvátní věku nezletilé i příbuzenským poměrům, který nenaruší podstatnou měrou zájmové a školní aktivity nezletilé (dle jejího sdělení je tento den bez kroužků, úkolů a doučování) a zároveň ani podstatnou měrou nenaruší trávení volného času otce s nezletilou. Odvolací soud zdůrazňuje, že stanovená úprava styku v souladu s návrhem prarodičů platí pouze po dobu školního vyučování, netýká se tedy období prázdnin či svátků připadajících na tento den. Odvoláním nenapadený výrok II. zůstal nezměněn a nabyl samostatně právní moci (ust. § 206 odst. 2 o.s.ř.). O nákladech řízení mezi stranami bylo rozhodnuto dle ust. § 146 odst. 1 písm. a) o.s.ř. (u odvolacího řízení ve spojení s ust. § 224 o.s.ř.), kdy nebyly shledány důvody, pro které by měly být náklady uloženy k náhradě jedné ze stran.

Vzhledem k tomu, že vypracování znaleckých posudků bylo v zájmu nezletilé, uložil odvolací soud otcí i prarodičům nezletilé, dle ust. § 148 odst. 1 o.s.ř., uhradit náhradu nákladů řízení vzniklých státu za vypracované znalecké posudky v celkové výši 75.520,-Kč, a to každé straně jednou polovinou.

Poučení : Proti tomuto rozsudku **n e n í** dovolání přípustné.

V Praze dne 29. března 2017

JUDr. Marcela K u č e r o v á, v.r.
předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení:
P. B.